

Sprawozdanie roczne • Sprawozdanie roczne • Sprawozdanie roczne • Sprawozdanie roczne

2013

Europejski Rzecznik Praw Obywatelskich

Spis treści

Wprowadzenie	4
1 Podsumowanie roku 2013	6
2 Ile skarg otrzymaliśmy?	7
3 Na kogo składano skargi?	10
4 Czego dotyczyły skargi?	11
5 Uzyskane wyniki	12
6 Najważniejsze zagadnienia	15
6.1 Przejrzystość	15
6.2 Kwestie etyczne	17
6.3 Udział obywateli w procesie decyzyjnym w UE	20
6.4 Projekty i programy finansowane ze środków UE	22
6.5 Prawa podstawowe	23
6.6 Kultura świadczenia usług	25
7 Sposób rozpatrywania spraw	27
8 Przestrzeganie propozycji Rzecznika Praw Obywatelskich	29
9 Relacje z instytucjami UE	30
9.1 Parlament Europejski	30
9.2 Komisja Europejska	31
9.3 Agencje UE	31
9.4 Konwencja Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych	32
10 Sieć rzeczników praw obywatelskich	33
11 Zasoby	35
11.1 Budżet	35
11.2 Korzystanie z zasobów	35
11.3 Zespół Rzecznik Praw Obywatelskich	36
Kontakt z Europejskim Rzecznikiem Praw Obywatelskich	37

Wprowadzenie

Wprowadzenie wideo Europejskiej Rzecznik Praw Obywatelskich Emily O'Reilly do Sprawozdania rocznego za 2013 r. <http://europa.eu/!Vq73uD>

Cieszę się, że mogę przedstawić Państwu nasze Sprawozdanie roczne za 2013 r.

Miniony rok był oczywiście rokiem przemian dla instytucji Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich, związanych z odejściem ze stanowiska profesora P. Nikiforosa Diamandourosa i przejściem przeze mnie jego funkcji zgodnie z wyborem dokonany przez Parlament Europejski. Miałam zaszczyt zostać zaprzysiężona w dniu 30 września.

Wybór Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich w 2013 r. Wybory odbyły się w dniach 2 i 3 lipca podczas sesji plenarnej PE w Strasburgu. Przesłuchania przed Komisją Petycji Parlamentu miały miejsce 18 czerwca. O urząd ubiegało się sześcioro kandydatów, z których troje było posłami do PE, dwoje krajowymi rzecznikami praw obywatelskich z Irlandii i Niderlandów, jeden zaś był pracownikiem Rady Europy.

Przysięga złożona przez Europejską Rzecznik Praw Obywatelskich Emily O'Reilly przed Trybunałem Sprawiedliwości Unii Europejskiej w dniu 30 września 2013 r. <http://europa.eu/!Vw88rJ>

Składając tę przysięgę, zobowiązałam się dorównać moim obu poprzednikom, Jacobowi Södermanowi i Nikiforosowi Diamandourosowi, oraz kontynuować ich dzieło.

Posłanka do PE Roberta Metsola
Cieszę się, że wszystkie ugrupowania chwala Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich p. Diamandourosa za 10 lat ciężkiej pracy i postępów.

Jacob Söderman przyjął na siebie odpowiedzialność budowania nowej instytucji i osadzenie jej w strukturach europejskiego życia politycznego oraz rodzącego się obywatelstwa europejskiego po przyjęciu traktatu z Maastricht dwadzieścia lat temu.

Profesor Diamandouros objął urząd zaraz po rozszerzeniu Unii Europejskiej w następstwie przystąpienia dziesięciu nowych państw członkowskich do UE, wraz ze wszystkimi możliwościami i wyzwaniem związanymi z tym okresem. Jestem ogromnie wdzięczna profesorowi Diamandourosowi za jego pomoc i wsparcie w całym okresie przejściowym.

Jako trzeci Europejski Rzecznik Praw Obywatelskich pełnię swoje obowiązki w czasach wielkich zawirowań w Europie.

Kluczową rolą Europejskiej Rzecznik Praw Obywatelskich jest zwrócenie uwagi na problemy obywateli oraz zmniejszenie dystansu pomiędzy nimi a instytucjami UE.

Jako Rzecznik przyjmuję na siebie zadanie służenia pomocą obywatelom i mieszkańcom Europy, aby mogli oni postrzegać instytucje europejskie jako swoje instytucje.

W dążeniu do realizacji tego celu zamierzam, wspólnie ze wszystkimi pracownikami mojego biura, blisko współpracować z Parlamentem Europejskim oraz z krajowymi i regionalnymi rzecznikami praw obywatelskich.

Zamierzam kierować się orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej tworzącym ramy, w których Rzecznik wspiera rządy prawa w Unii Europejskiej. W swojej pracy będę również przestrzegać zasad dobrej administracji i służby publicznej.

Moim najważniejszym celem jest przyczynienie się do wzmocnienia struktur, odpowiedzialności i przejrzystości instytucji na poziomie europejskim, w celu podniesienia jakości demokracji w Unii Europejskiej.

Mam nadzieję, że lektura mojego pierwszego sprawozdania rocznego będzie interesująca. Zmiany, jakich dokonano w jego formie, wynikają z mojego dążenia do tego, by uczynić tę instytucję możliwie przystępną i przyjazną dla obywateli.

Bardziej szczegółową analizę najważniejszych spraw z 2013 r. zamieszczono w tekście: [Dobra administracja w praktyce: decyzje Europejskiej Rzecznik Praw Obywatelskich w 2013 r.](#)

Strasburg, 31 marca 2014 r.

Emily O'Reilly

1 • Podsumowanie roku 2013

Rok 2013 był ważny dla instytucji Rzecznika Praw Obywatelskich: wybrano nową Rzecznik, która objęła urząd z przekonaniem, że instytucji tej należy zapewnić większy wpływ, widoczność i znaczenie. Oto niektóre z najważniejszych wydarzeń 2013 r.:

<p>Styczeń Dialog Komisji z grupami niewyznaniowymi</p> 	<p>Luty Otwarcie dochodzenia w sprawie efektu „drzwi obrotowych”</p> 	<p>Marzec Komisja ujawnia dokumenty dotyczące korzystania przez Zjednoczone Królestwo z klauzuli <i>opt-out</i></p> 	<p>Kwiecień Wydarzenie „To Twoja Europa”</p>
<p>Maj Rzecznik Praw Obywatelskich przedstawia sprawozdanie roczne</p> 	<p>Czerwiec Rzecznik Praw Obywatelskich rozwiązuje spór dotyczący 93 000 EUR</p> 	<p>Lipiec Wybór nowej Rzecznik Praw Obywatelskich</p> 	<p>Sierpień Otwarcie dochodzenia w sprawie agencji UE</p>
<p>Wrzesień Seminarium na temat europejskiej sieci rzeczników praw obywatelskich</p> 	<p>Październik Nowa Rzecznik Praw Obywatelskich obejmuje urząd</p> 	<p>Listopad Raport na temat przestrzegania praw podstawowych przez Frontex</p> 	<p>Grudzień Komisja otwiera dochodzenie w sprawie hiszpańskich klubów piłkarskich</p>

2 • Ile skarg otrzymaliśmy?

23 245

Obywatele, którzy skorzystali z pomocy Europejskiej Rzecznik Praw Obywatelskich w 2013 r.

19 418

Porady przekazane za pośrednictwem Interaktywnego przewodnika na stronie internetowej Rzecznik

2 420

Skargi zarejestrowane w 2013 r.

1 407

Prośby o udzielenie informacji, na które odpowiedzi udzielili pracownicy biura Rzecznik Praw Obywatelskich

9

Dochodzenia otwarte z własnej inicjatywy Rzecznik

20

Zamknięte dochodzenia otwarte z własnej inicjatywy Rzecznik

341

Dochodzenia otwarte na podstawie skarg

441

Zamknięte dochodzenia wszczęte na podstawie skarg

350

Dochodzenia otwarte przez Europejską Rzecznik Praw Obywatelskich w 2013 r.

461

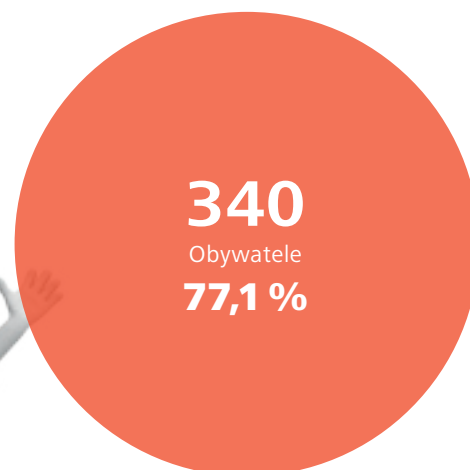
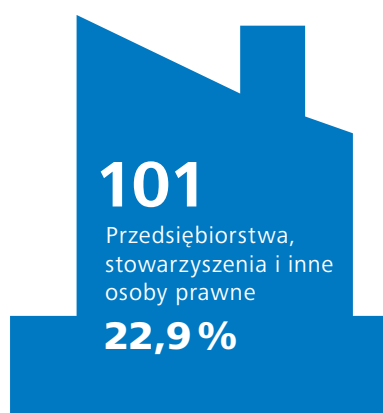
Dochodzenia zamknięte przez Europejską Rzecznik Praw Obywatelskich w 2013 r.

Ile skarg otrzymaliśmy?

441

Źródła skarg w dochodzeniach zamkniętych przez Europejską Rzecznik Praw Obywatelskich w 2013 r.

Źródła zarejestrowanych skarg i dochodzeń otwartych przez Europejską Rzecznik Praw Obywatelskich w 2013 r.

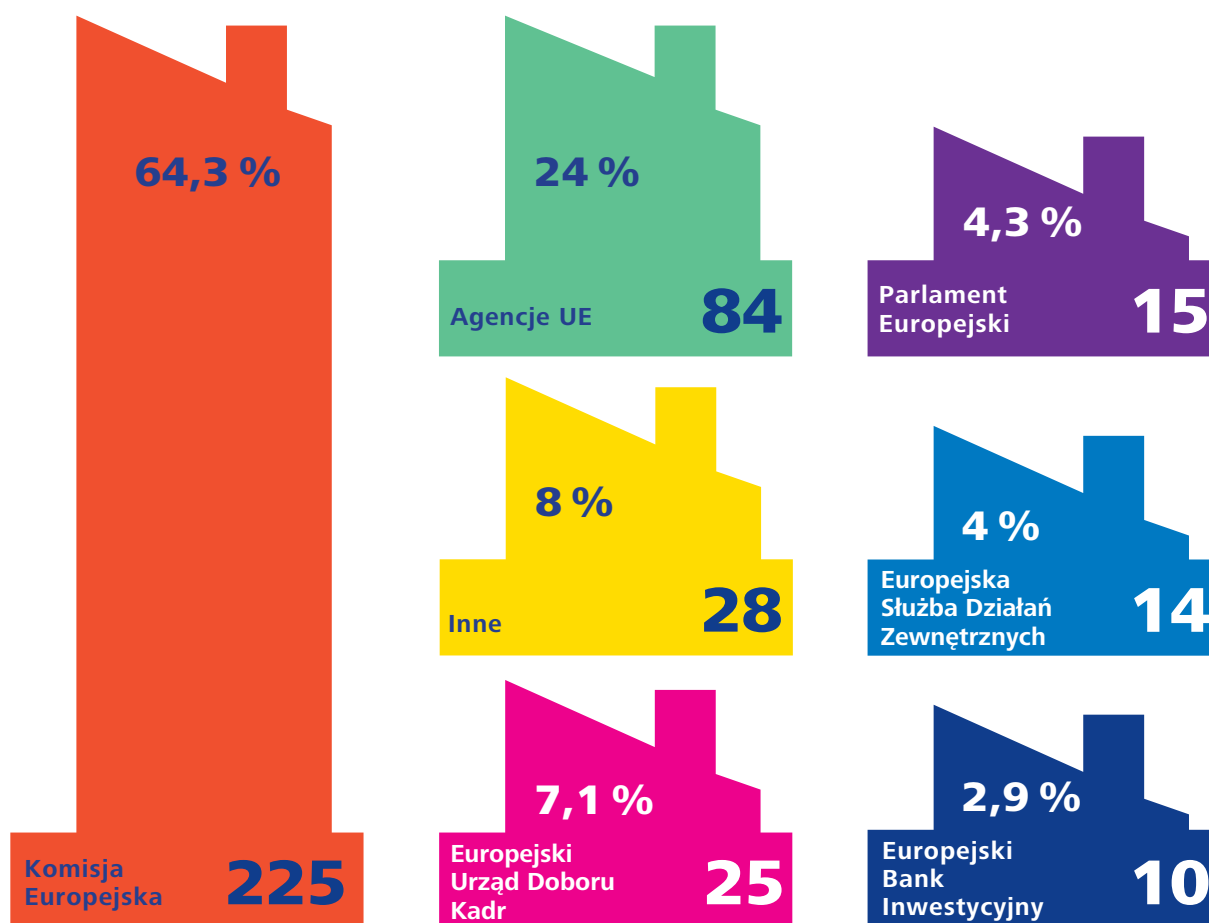

3 • Na kogo składano skargi?

350

Dochodzenia prowadzone przez Europejską Rzecznik Praw Obywatelskich w 2013 r. dotyczyły następujących instytucji

Uwaga 1: Rzecznik wszczęła w 2013 r. dwa dochodzenia z własnej inicjatywy w odniesieniu do więcej niż jednej instytucji, w związku z czym suma powyższych danych procentowych wynosi ponad 100 %.

Uwaga 2: Rzecznik wszczęła w 2013 r. osiem dochodzeń w 2013 r. w odpowiedzi na skargi dotyczące więcej niż jednej instytucji, w związku z czym suma powyższych danych procentowych wynosi ponad 100 %.

4 • Czego dotyczyły skargi?

Kwestie będące przedmiotem dochodzeń prowadzonych przez Europejską Rzecznik Praw Obywatelskich w 2013 r.

Wnioski o udzielenie informacji i dostępu do dokumentów (przejrzystość)

Komisja jako strażnik traktatów¹

Kwestie instytucjonalne i polityka²

Administracja i regulamin pracowniczy

Procedury konkursowe i procedury selekcji (również w odniesieniu do stażystów)

Udzielanie zamówień lub dotacji

Realizacja zamówień

Uwaga: W niektórych przypadkach Rzecznik przeprowadziła dochodzenia obejmujące jednocześnie dwie lub więcej kwestii, w związku z czym suma powyższych danych procentowych wynosi ponad 100 %.

1. Zgodnie z art. 17 Traktatu o Unii Europejskiej (TUE), Komisja „czuwa nad stosowaniem traktatów i środków przyjmowanych przez instytucje na ich podstawie”.

2. Ten nagłówek obejmuje wszystkie skargi przeciwko instytucjom, dotyczące działań związanych z kształtowaniem polityki i ich ogólnym funkcjonowaniem.

5 • Uzyskane wyniki

Działania podjęte przez Europejską Rzecznik Praw Obywatelskich w odpowiedzi na skargi złożone w 2013 r.

Wyniki dochodzeń zamkniętych przez Europejską Rzecznik Praw Obywatelskich w 2013 r.

Sprawa rozwiązana przez instytucję lub rozwiązanie polubowne

118 25,6 %

Brak uzasadnienia dla prowadzenia dalszego dochodzenia

202 43,8 %

Nie stwierdzono niewłaściwego administrowania

120 26 %

Stwierdzono niewłaściwe administrowanie

50 10,8 %

Inne

19 4,1 %

Uwaga: w niektórych przypadkach Rzecznik zamknęła dochodzenie z co najmniej dwóch przyczyn, w związku z czym suma powyższych danych procentowych wynosi ponad 100 %.

Dochodzenia, w których Europejska Rzecznik Praw Obywatelskich stwierdziła niewłaściwe administrowanie w 2013 r.

Institucji przekazano uwagi krytyczne

40 80%

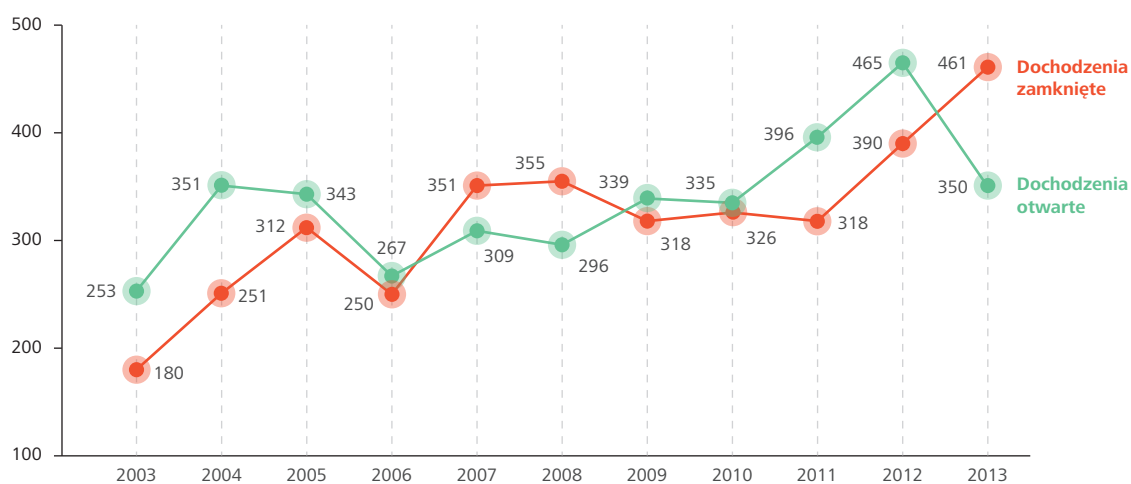
Institucja całkowicie lub w części zaakceptowała projekt zaleceń

9 18%

Sprawozdanie specjalne

1 2%

Zmiany w liczbie dochodzeń prowadzonych przez Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich

13 miesięcy

Średnia długość trwania postępowania w sprawach zamkniętych przez Europejską Rzecznik Praw Obywatelskich w 2013 r.

22 %

Sprawy zamknięte w ciągu 3 miesięcy

37 %

Sprawy zamknięte w ciągu 3–12 miesięcy

14 %

Sprawy zamknięte w ciągu 12–18 miesięcy

27 %¹

Sprawy zamknięte po upływie 18 miesięcy

1. Niektóre skomplikowane sprawy wymagają wielokrotnych konsultacji ze skarżącym i daną instytucją. W ten sposób urząd Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich nie tylko ustala wszystkie fakty, ale także stara się znaleźć rozwiązanie możliwe do przyjęcia przez obie strony.

6 • Najważniejsze zagadnienia

Szczegółowa analiza najważniejszych spraw rozpatrywanych w 2013 r. zob. *Dobra administracja w praktyce: decyzje Europejskiej Rzecznik Praw Obywatelskich w 2013 r.*

6.1 Przejrzystość

Skargi dotyczące braku przejrzystości w instytucjach UE stanowią najliczniejszą grupę wśród skarg wpływających do Europejskiej Rzecznik Praw Obywatelskich. Od kilku lat 20–30 % skarg rozpatrywanych przez biuro Rzecznik dotyczy przejrzystości. Najczęstsze problemy związane z przejrzystością dotyczą odmowy udzielenia dostępu do dokumentów lub informacji, spotkań odbywających się za zamkniętymi drzwiami oraz nieprzejrzystej procedury, w wyniku której powoływani są członkowie grupy ekspertów UE. Publiczny dostęp do dokumentów jest zagwarantowany na mocy [Karty praw podstawowych UE](#).

Jedno z dochodzeń zakończonych w 2013 r. dotyczyło dokumentów odnoszących się do korzystania przez [Zjednoczone Królestwo z klauzuli opt-out w stosunku do Karty praw podstawowych](#). *Opt-out* było głównym zagadnieniem w międzyrządowych negocjacjach prowadzonych przed przyjęciem traktatu z Lizbony. Służby

[Komisji Europejskiej](#) sporządziły stosowne dokumenty. Chcąc dowiedzieć się, dlaczego obywatele Zjednoczonego Królestwa nie korzystają z takich samych praw jak inni obywatele UE, [European Citizen Action Service](#) (ECAS), organizacja pozarządowa z siedzibą w Brukseli, poprosiła o wgląd w dokumenty. Komisja odmówiła ich ujawnienia, twierdząc, że ma obowiązek chronić zarówno porady prawne, które otrzymuje, jak i wewnętrzny proces podejmowania decyzji.

Organizacja pozarządowa zwróciła się ze skargą do Rzecznik Praw Obywatelskich, która po przeprowadzeniu kontroli dokumentów stwierdziła, że argumenty Komisji dotyczące odmowy nie były przekonujące. Po tym jak Rzecznik zdecydowanie skrytykowała Komisję za „najpoważniejsze przypadki niewłaściwego administrowania”, Komisja przekazała wszystkie wymagane dokumenty.

#4

Citizens' House @CitizenHouse

@EUombudsman
EUobserver.com @ecas_europe wins access to EU documents on UK opt-outs
[euobserver.com/institutional/...](http://euobserver.com/institutional/)

EUobserver
NGO wins access to EU documents on UK opt-outs
A five-year struggle to access documents came to an end on Monday when the EU ombudsman welcomed the European Commission's move to release papers concerning negotiations on the EU's right of charter.

0:00 - 5 mars 2013

Citizens' House
EUobserver.com donosi: ECAS zdobywa dostęp do dokumentów UE na temat brytyjskich klauzul *opt-out*.

Organizacja pozarządowa zdobywa dostęp do dokumentów UE na temat brytyjskich klauzul *opt-out*
Pięcioletnie starania o uzyskanie dostępu do dokumentacji zakończyły się w poniedziałek, kiedy to ku zadowoleniu Europejskiej Rzecznik Praw Obywatelskich Komisja Europejska postanowiła udostępnić dokumenty dotyczące negocjacji w sprawie Karty praw podstawowych UE.

Kolejna sprawa dotyczyła [Rejestru służącego przejrzystości](#), prowadzonego wspólnie przez Komisję i [Parlament](#). Rejestr lobbystów został wprowadzony z zamiarem uczynienia procesu podejmowania decyzji w UE bardziej przejrzystym oraz w celu udostępnienia informacji o tym, kto próbuje wpływać na unijnych decydentów. Rejestr dostarcza informacji na temat podmiotów lobbujących w instytucjach UE oraz tego, jakie interesy reprezentują i jakie kwoty inwestują w swoje działania. Przedsiębiorstwa, firmy konsultingowe, niezależni konsultanci, stowarzyszenia zawodowe, instytucje akademickie, organizacje pozarządowe, organizacje reprezentujące wspólnoty religijne, organizacje reprezentujące władze lokalne, regionalne i gminne oraz inne podmioty lobbujące w instytucjach UE mogą zarejestrować się dobrowolnie. Do tej pory uczyniło to około 6 500 lobbystów.

Posel do PE Andrew Duff

Nowa Europejska Rzecznik Praw Obywatelskich O'Reilly mówi w euobserver.com: „Wydawanie publicznych pieniędzy musi być przejrzyste”. Dobrze powiedziane.

„Jeśli to publiczne pieniądze, to muszą być widoczne”

W stolicy UE nietrudno doszukać się przykładów cichej działalności lobbującej czy przypadków tzw. obrotowych drzwi. Emily O'Reilly, nowo wybrana Rzecznik Praw Obywatelskich, obiecuje zatrzeć w posadach wygodnym status quo.

Organizacja pozarządowa [Friends of the Earth Europe](#) złożyła skargę do Komisji w związku z tym, że dwie międzynarodowe firmy poważnie zaniżyły wysokość wydatków na działalność lobbującą podaną w Rejestrze. Organizacja Friends of the Earth Europe, niezadowolona z odpowiedzi udzielonej przez Komisję, zwróciła się do Rzecznik Praw Obywatelskich, twierdząc, że Komisja nie rozpatrzyła właściwie jej skargi oraz że odmówiła jej dostępu do wszystkich istotnych dokumentów.

Rzecznik [skrytykowała Komisję](#) za niewystarczające wyjaśnienie organizacji pozarządowej przyczyn odrzucenia jej argumentów. Ponadto Rzecznik wezwała Komisję, po zapoznaniu się z Rejestrem, do pełnego uwzględnienia [zasad przejrzystości i uczciwości w lobbymingu sformułowanych przez Organizację Współpracy Gospodarczej i Rozwoju \(OECD\)](#). Rzecznik poleciła instytucji systematyczne informowanie lobbystów i innych grup interesu o tym, że ich nazwiska są ujawniane na wniosek o udzielenie informacji na temat prowadzonej przez nich działalności lobbującej.

Aby zachęcić do większej przejrzystości w instytucjach UE, Rzecznik Praw Obywatelskich, powszechnie uważany za „strażnika przejrzystości UE”, zorganizował seminarium na temat Międzynarodowego Dnia Prawa do Informacji, które odbyło się 28 września w Brukseli. Dzień ten został ustanowiony w 2003 r. przez zwolenników dostępu do informacji z całego świata. W 2013 r. uczestnicy wydarzenia prowadzonego pod hasłem „[Międzynarodowy Dzień Prawa do Informacji – Przejrzystość w UE: Na jakim jesteście etapie?](#)” próbowali ustalić, co w ciągu ostatniej dekady udało się osiągnąć instytucjom UE w zakresie przejrzystości. Ponad 175 przedstawicieli stowarzyszeń, organizacji pozarządowych, firm, organizacji społeczeństwa obywatelskiego, dziennikarzy, władz regionalnych i krajowych oraz innych instytucji UE uczestniczyło w wydarzeniu, które było transmitowane na żywo.

Międzynarodowy Dzień Prawa do Informacji Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich w 2013 r. <http://europa.eu/!xN73VY>

🐦
#6

Pascoe Sabido
@pascoesabido

🔒 Save

@EUombudsman has pushed Commission to improve Conflicts of Interest policy to include 'perceived' Col. It's about trust in EU #11rtkdEO

👤 @pascoesabido
📅 27 sept.

👤 @OBYWITS agree! It's also about public pressure on @EUombudsman to give it mandate to really pursue it #11rtkdEO
🗨️ 4
👍 1

🌐
🇪🇺
🇵🇱

03:13 - 27 sept. 2013

Pascoe Sabido
Europejski Rzecznik Praw Obywatelskich nalega, aby Komisja uzupełniła politykę dotyczącą konfliktów interesów o konflikty „postrzegane”. Chodzi o zaufanie do UE.

6.2 Kwestie etyczne

W 2013 r. Rzecznik Praw Obywatelskich otrzymała znaczną liczbę skarg dotyczących kwestii etycznych, takich jak konflikt interesów i efekt „drzwi obrotowych” w instytucjach UE. Sformułowanie „drzwi obrotowe” używane jest do określenia przechodzenia pracowników sektora publicznego na ściśle powiązane z nim stanowiska pracy w sektorze prywatnym, lub odwrotnie.

Biorąc pod uwagę, że właściwe zachowanie etyczne w administracji UE ma pierwszorzędne znaczenie, Rzecznik opublikowała [zasady świadczenia usług](#)

publicznych i wytyczne etyczne, które zostały początkowo wcielone w życie w biurze Rzecznik, a następnie przekazane pracownikom innych instytucji UE. Ponadto Rzecznik wielokrotnie podkreślała, że administracja UE powinna stosować „najlepsze standardy” w zakresie zachowań etycznych.

Sprawa Komisji *ad hoc* ds. Etyki zgłoszona do Europejskiej Rzecznik Praw Obywatelskich w 2013 r. <http://europa.eu/!hT86wb>

Najbardziej godnym uwagi przypadkiem związanym z efektem „drzwi obrotowych” w 2013 r. było **ponowne powołanie emerytowanego wysokiego urzędnika Komisji na stanowisko przewodniczącego Komisji *ad hoc* ds. Etyki**. Składający się z trzech osób Komitet doradza Komisji w kwestiach etycznych. Jeśli były komisarz chce podjąć pracę w sektorze prywatnym na stanowisku, które mogłoby zagrozić uczciwości Komisji, Komisja może zająć się tą sprawą. Były urzędnik pracował w tym czasie dla dużej firmy prawniczej, doradzając kilku klientom, w tym firmie tytoniowej.

Trzy organizacje pozarządowe – **LobbyControl**, **Corporate Europe Observatory** i **Corporate Accountability International** – złożyły skargi do Rzecznik Praw Obywatelskich na temat ponownego mianowania. Twierdziły, że wystąpił konflikt interesów, ponieważ były urzędnik

reprezentował interesy prywatne w swoich kontaktach z Komisją, przez co nie spełniał wymogu niezależności.

Komisja początkowo odrzuciła argumenty skarżących, podkreślając, że nie podano konkretnych dowodów na powstanie konfliktu interesów. W opinii Rzecznik już samo istnienie możliwości, że na działania przewodniczący Komitetu mogły mieć wpływ interesy prywatne, jest nie do zaakceptowania. Komisja ostatecznie dostosowała się do opinii Rzecznik i **wyzaczyła nowego przewodniczącego Komitetu**.

W ciągu minionego roku Rzecznik Praw Obywatelskich zbadała kolejną ważną **skargę dotyczącą konfliktu interesów** odnoszącą się do **Europejskiego Banku Centralnego (ECB)**. Mario Draghi, prezes EBC, jest również członkiem **Grupy Trzydziestu**. Składa się ona z przedstawicieli banków centralnych wysokiego szczebla, międzynarodowych publicznych instytucji finansowych, prywatnych banków i funduszy inwestycyjnych, a także polityków i naukowców. Omawia ważne międzynarodowe wydarzenia gospodarcze, finansowe i polityczne, a także publikuje raporty.

Organizacja pozarządowa **Corporate Europe Observatory (CEO)** złożyła skargę do Rzecznik Praw Obywatelskich, twierdząc, że członkostwo prezesa w Grupie zagraża niezależności, reputacji i uczciwości Banku. Organizacja CEO wskazała, że Grupa jest „środkiem lobbyingu” działającym na rzecz promowania interesów prywatnych i wezwała EBC do zażądania od Mario Draghiego opuszczenia Grupy.

Po analizie członkostwa w Grupie, finansowania i celów – Rzecznik Praw Obywatelskich uznała członkostwo Mario Draghiego za niesprzeczne z rolą, jaką pełni jako prezes EBC. W wyniku analizy stwierdzono również, że Grupa nie może być traktowana jako lobby ani jako grupa interesu, lecz jako forum wymiany poglądów. Niemniej

jednak Rzecznik zauważyła, że biorąc pod uwagę niezadowalającą początkową odpowiedź EBC na wystosowaną skargę, skarżący rzeczywiście słusznie wyraził swoje obawy o tę sprawę. Rzecznik zamknęła sprawę, zalecając EBC podniesienie poziomu przejrzystości poprzez poinformowanie na swojej stronie internetowej o członkostwie prezesa w Grupie, a także wzywając go do podjęcia odpowiednich kroków w celu dalszego podnoszenia jakości komunikacji.

W 2013 r. Rzecznik Praw Obywatelskich otworzyła [dochodzenie](#) dotyczące tego, w jaki sposób Komisja wdraża zasady dotyczące konfliktu interesów w sprawach związanych z efektem „obrotowych drzwi”. Było to następstwem skargi złożonej przez [Corporate Europe Observatory \(CEO\)](#), [Greenpeace](#), [LobbyControl](#) i [Spinwatch](#), które wspólnie zarzuciły Komisji, że nie zajmuje się takimi sprawami w odpowiedni sposób, co może mieć charakter problemu systemowego.

Ponadto niemiecka organizacja pozarządowa złożyła skargę do Rzecznik, twierdząc, że [Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności \(EFSA\)](#) w nieodpowiedni sposób rozwiązał potencjalny konflikt interesów, wynikający z zatrudnienia szefa działu ds. organizmów zmodyfikowanych genetycznie (GMO) w spółce biotechnologicznej. Agencja jest odpowiedzialna za ocenę ryzyka w UE w odniesieniu do bezpieczeństwa żywności. Jej zadaniem jest udzielanie niezależnych porad naukowych i informacji na temat istniejących i powstających zagrożeń, we współpracy z władzami krajowymi i innymi zainteresowanymi stronami.

W istocie, w wyniku swego dochodzenia Rzecznik Praw Obywatelskich oświadczyła, że EFSA niewłaściwie ocenił potencjalny konflikt interesów, i wezwała Urząd do wzmocnienia zasad i procedur w celu uniknięcia takiego konfliktu w przyszłości. Urząd zaakceptował zalecenia Rzecznik, ale tylko [częściowo](#): zmienił swoje reguły i procedury, choć przyjął niepotrzebnie restrykcyjne podejście do tego, co stanowi potencjalny konflikt interesów.

W ramach wizyt w agencjach UE Rzecznik Praw Obywatelskich pochwaliła środki podjęte przez [Europejską Agencję Chemikaliów \(ECHA\)](#) w celu [poprawy jakości administrowania](#). Wizyty te mają na celu dopilnowanie, aby agencje stosowały zasady dobrej administracji, takie jak przejrzystość i wysokie standardy etyczne. ECHA przyjęła nową politykę przeciwdziałania konfliktowi interesów i wprowadziła środki służące zapewnieniu większej przejrzystości w celu rozwiązania potencjalnych konfliktów interesów, ułatwienia dostępu do dokumentów i dostarczania informacji oferentom i zleceniobiorcom.

Ponadto Rzecznik rozpatrzyła kilka skarg, w których wyrażono obawy dotyczące składu grup zainteresowanych stron, ekspertów i innych ważnych grup roboczych UE w kontekście przejrzystości i równowagi. Wśród tych przypadków najistotniejsza była skarga przeciwko [Europejskiemu Urzędowi Nadzoru Bankowego \(EUNB\)](#). Rola Urzędu polega na zapewnieniu skutecznych i spójnych regulacji oraz nadzoru w całym europejskim sektorze bankowym. Przed przyjęciem norm, wytycznych i zaleceń EUNB jest zobowiązany do przeprowadzenia konsultacji ze swoją Bankową Grupą Interesariuszy (BSG). Grupa składa się z 30 przedstawicieli sektora bankowego i jego pracowników, małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP), konsumentów i użytkowników usług bankowych.

Dochodzenia prowadzone przez Rzecznik doprowadziły do stwierdzenia [braku równowagi w wyborze przedstawicieli przemysłu, konsumentów, użytkowników i pracowników przez EUNB](#). Rzecznik szczególnie skrytykowała EUNB za niezapewnienie równowagi geograficznej w ramach każdej kategorii i poleciła, by w przyszłości unikać ryzyka oskarżenia, że jedno z państw członkowskich jest postrzegane jako nadmiernie reprezentowane. Urząd wyraził gotowość do zmiany swojego podejścia w świetle krytyki wyrażonej przez Rzecznik.

6.3 Udział obywateli w procesie decyzyjnym w UE

Od kiedy wszedł w życie [traktat z Lizbony](#), a [Karta praw podstawowych UE](#) stała się prawnie wiążąca, Rzecznik otrzymuje coraz więcej skarg dotyczących praw obywatelskich, w szczególności prawa do udziału w procesie decyzyjnym w UE.

Jednym z przykładów udziału obywateli są [publiczne konsultacje Komisji i europejska inicjatywa obywatelska \(ECI\)](#), dzięki której milion obywateli może wystąpić do [Komisji](#) z wnioskiem o wszczęcie procedury legislacyjnej UE. Ponadto traktat z Lizbony wymaga, aby instytucje prowadziły „otwarty i regularny dialog ze społeczeństwem obywatelskim”.

W tym kontekście Komisja regularnie prowadzi seminaria dotyczące dialogu. Kiedy jednak [European Humanist Federation \(Europejska Federacja Humanistyczna, EHF\)](#) wystąpiła z wnioskiem o organizację takiego seminarium do Komisji, Komisja odmówiła. EHF, która reprezentuje 50 organizacji humanistycznych z ponad 20 krajów, chciała omówić przysługujące kościołom zwolnienia przewidziane przez europejskie zasady zatrudnienia. Komisja wyjaśniła swoją odmowę,

powołując się na konieczność poszanowania statusu kościołów i organizacji religijnych. Federacja złożyła skargę do Rzecznik, która [zwróciła się do Komisji o ustanowienie jasnych zasad](#) dotyczących dialogu z organizacjami wyznaniowymi i niewyznaniowymi.

Wielojęzyczność, którą gwarantują przepisy traktatu z Lizbony, to kolejna ważna kwestia w kontekście uczestnictwa obywateli. Obywatel Irlandii złożył skargę do Rzecznik Praw Obywatelskich, w której wskazał, że od 2007 r., kiedy językowi irlandzkiemu został przyznany status języka urzędowego UE, [Parlament Europejski](#) nie utworzył swojej strony internetowej w tym języku. W wyniku interwencji Rzecznik Praw Obywatelskich Parlament zgodził się nie tylko na utworzenie irlandzkiej wersji tych elementów swojej strony internetowej, które umożliwiają użytkownikom komunikację z Parlamentem, ale również na stworzenie całej [strony internetowej w języku irlandzkim](#).

Każdego roku Rzecznik Praw Obywatelskich organizuje ważną imprezę służącą zaangażowaniu czołowych polityków UE w dialog z obywatelami. To interaktywne przedsięwzięcie skierowane jest do obywateli, stowarzyszeń, organizacji pozarządowych, organizacji społeczeństwa obywatelskiego, przedsiębiorstw, dziennikarzy, władz regionalnych i krajowych, przedstawicieli innych instytucji UE oraz wszystkich zainteresowanych osób. W 2013 r. wydarzenie to odbyło się w ramach [Europejskiego Roku Obywateli 2013](#) pod hasłem „[To nasza Europa – działajmy!](#)”. Wzięło w nim udział ponad 400 uczestników.

Najważniejszymi tematami były: poszukiwanie rozwiązań kryzysu gospodarczego oraz budowanie Europy zgodnie z zasadami ochrony środowiska i promowania zdrowego stylu życia. Zaprezentowano kilka udanych inicjatyw oddolnych. Rzecznik Praw Obywatelskich zorganizował tę imprezę, aby skoncentrować uwagę na obywatelach Europy oraz konkretnych przykładach ich wpływu na kształtowanie UE za pośrednictwem

Wydarzenie „To nasza Europa – działajmy!” Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich zorganizowane w 2013 r.: <http://europa.eu/ldP46Py>

Europejskiej inicjatywy obywatelskiej (ECI), skarg składanych Europejskiemu Rzecznikowi Praw Obywatelskich lub poprzez mobilizowanie dużych grup obywateli do zaangażowania się w inicjatywy oddolne.

Europejski Rzecznik Praw Obywatelskich
Dowiedz się o „Right2Water”, „G1000org”, „Fraternité 2020”, „Let’s do it! World” i innych projektach obywatelskich 23 kwietnia 2013 r. podczas debaty Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich „To nasza Europa – działajmy!” w ramach Europejskiego Roku Obywateli 2013.

To nasza Europa – działajmy!
Debata obywatelska zorganizowana przez biuro Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich 23 kwietnia 2013 r. w godzinach 9.30–12.30 w Parlamencie Europejskim w Brukseli, w sali Q22 budynku im. Józsefa Antalla. Wydarzenia towarzyszące odbyły się równoległe w wielu biurach informacyjnych PE w całej Europie.

Rzecznik Praw Obywatelskich zaproszono również do wygłoszenia przemówienia na konferencji zamykającej Europejski Rok Obywateli 2013 w Wilnie (Litwa), będącej ostatnim ważnym wydarzeniem litewskiej prezydencji w UE. W swoim wystąpieniu Rzecznik skoncentrowała się na obywatelstwie europejskim i budowaniu Unii. Podkreśliła, że obecny kryzys ma nie tylko charakter gospodarczy, ale jest również kryzysem tożsamości i legitymacji. Rzecznik wezwała instytucje UE do głębszego zaangażowania obywateli w proces integracji Unii i do nieulegania pokusie arogancji i egoistycznych zachowań. Zachęciła jednocześnie obywateli do korzystania z przysługujących im praw obywatelskich, na przykład w drodze głosowania w wyborach do Parlamentu Europejskiego, do zabierania głosu i wywierania realnego wpływu na poziomie UE.

Poza wystąpieniem na temat obywatelstwa w UE Rzecznik spotkała się podczas swojego pobytu na Litwie również z przedstawicielami organizacji pozarządowych, biznesu i dziennikarzami.

6.4 Projekty i programy finansowane ze środków UE

Każdego roku do Rzecznik Praw Obywatelskich trafia wiele skarg od firm, organizacji pozarządowych, uczelni wyższych, gmin i innych podmiotów prawnych uczestniczących w projektach i programach finansowanych przez UE. Skargi te dotyczą głównie opóźnień w płatnościach, sporów umownych, problemów z zaproszeniami do składania ofert oraz brakiem przejrzystości związanym głównie z odmową udzielenia dostępu do dokumentów i informacji przez instytucje UE.

Małe i średnie przedsiębiorstwa (MŚP) oraz inne mniejsze podmioty mogą mieć poważne trudności, jeżeli Komisja nie dokona płatności w sposób terminowy. Rzecznik przeprowadza regularne konsultacje z przedstawicielami przedsiębiorstw na ten temat oraz na temat innych biurokratycznych trudności, z którymi się borykają. Z biegiem lat Rzecznik przeprowadziła z własnej inicjatywy kilka dochodzeń dotyczących zwłoki w płatnościach i zwróciła się do Komisji o złożenie sprawozdania na temat postępów i przedstawienie statystyk dotyczących płatności.

Rzecznik Praw Obywatelskich wszczęła takie dochodzenie w 2013 r. Jego celem miało być zbadanie działań Komisji w zakresie terminowych płatności na rzecz wykonawców i beneficjentów dotacji oraz subwencji. Rzecznik zwróciła się do Komisji z prośbą o przekazanie aktualnych informacji na temat sytuacji oraz środków, jakie podejmowane są w celu rozwiązania problemu. Złożone przez Komisję sprawozdania wskazują na spadek liczby i wartości pieniężnej opóźnionych płatności. **Problem jednak pozostaje.** Dowodem na to jest wzrost całkowitej kwoty odsetek narosłych od opóźnionych płatności. Rzecznik zamierza nadal monitorować tę sprawę.

W 2013 r. Europejska Rzecznik Praw Obywatelskich pomogła w rozstrzygnięciu sporu dotyczącego płatności 93 000 EUR. <http://europa.eu/lcv34pr>

W jednej z kluczowych spraw z 2013 r. Rzecznik Praw Obywatelskich pomogła **rozstrzygnąć spór dotyczący płatności 93 000 EUR**, toczący się pomiędzy francuską organizacją pozarządową a Komisją w związku z finansowanym ze środków UE projektem badawczym i technologicznym w Rosji. Organizacja pozarządowa **Earth Data Network for Education and Scientific Exchange (EDNES)** pełniła rolę koordynatora projektu, który został z powodzeniem zrealizowany. Mimo to Komisja usiłowała odzyskać od organizacji pozarządowej kwotę 93 000 EUR, ponieważ pracę zlecono rosyjskiej firmie, co nie było zgodne z treścią zawartej umowy.

EDNES złożył skargę do Rzecznik, która po przeprowadzeniu dochodzenia stwierdziła, że sama Komisja przyznała, iż organizacja pozarządowa działała w dobrej wierze, zrealizowała pomyślnie projekt i na wszystkich etapach pracy informowała Komisję na temat struktury organizacyjnej projektu, wobec której Komisja nigdy nie zgłosiła sprzeciwu. Rzecznik uznała roszczenie o zwrot kosztów za nieproporcjonalne i nieuczciwe, a zarazem za zagrożenie dla istnienia samej organizacji pozarządowej, prowadzonej przez wolontariuszy, którzy nie otrzymują wynagrodzenia za swoją pracę. Ostatecznie Rzecznik przekonała Komisję do odstąpienia od decyzji o odzyskaniu powyższej kwoty.

6.5 Prawa podstawowe

Poza zawartym w Karcie praw podstawowych zapisem o ochronie praw obywateli, do którego Rzecznik Praw Obywatelskich odnosi się w swoich dochodzeniach, Rzecznik pochyliła się również nad innymi aspektami podstawowych praw i obowiązków administracji UE.

W 2013 r. najbardziej godna uwagi sprawa dotycząca ochrony praw podstawowych związana była z odmową **Europejskiej Agencji Zarządzania Współpracą Operacyjną na Zewnętrznych Granicach Państw**

Członkowskich Unii Europejskiej (Frontex) wprowadzenia w życie mechanizmu składania skarg. Frontex koordynuje współpracę między państwami członkowskimi w dziedzinie bezpieczeństwa granic zewnętrznych UE i nielegalnej imigracji. Zarówno Karta praw podstawowych, jak i rozporządzenie UE, które przewiduje dodatkowe obowiązki Agencji w zakresie praw podstawowych, są prawnie wiążące dla Fronteksu.

W 2013 r. Rzecznik Praw Obywatelskich zwróciła się do Fronteksu z kilkoma pytaniami dotyczącymi tego, w jaki sposób ta Agencja spełnia swoje obowiązki. Przeprowadziła też konsultacje społeczne wśród obywateli, organizacji pozarządowych zajmujących się prawami człowieka i innych organizacji. Rzecznik stwierdziła, że w ogólnym ujęciu Frontex poczynił postępy w rozwiązywaniu kwestii związanych z prawami podstawowymi. Zalecono jednak wprowadzenie mechanizmu rozpatrywania skarg, który pozwoli bezpośrednio reagować na skargi migrantów oraz innych osób zainteresowanych. Agencja odrzuciła zalecenie, twierdząc, że poszczególne przypadki pozostają w wyłącznej gestii właściwych państw członkowskich.

Rzecznik nie zgodziła się ze stanowiskiem Fronteksu i złożyła **specjalny raport** w Parlamencie Europejskim, zwracając się do niego z prośbą o pomoc w przekonaniu

Raport specjalny na temat Fronteksu Europejskiej Rzecznik Praw Obywatelskich z 2013 r. <http://europa.eu/lrd38jB>

Czy odpowiedzialność za #prawaczułowieka osób ubiegających się o azyl spoczywa na UE czy na jej państwach członkowskich?

„W obliczu tragedii w pobliżu wyspy #Lampedusa oraz innych niedawnych katastrof humanitarnych u granic UE Frontex musi bezpośrednio zająć się skargami imigrantów i innych zainteresowanych osób. Nie zgadzam się ze stanowiskiem Fronteksu, że za naruszenia praw człowieka odpowiadają wyłącznie poszczególne państwa członkowskie”.

Komunikat prasowy oraz inne dokumenty dotyczące tej sprawy znajdują się pod adresem: <http://www.ombudsman.europa.eu/en/press/release/faces/en/52487/html.bookmark>

Zdjęcia pochodzą ze strony internetowej agencji #Frontex.

Fronteksu do zmiany podejścia. Miało to miejsce niedługo po tragedii w wybrzeży włoskiej wyspy Lampedusa pod koniec 2013 r., w której zginęło kilkuset migrantów.

W innej sprawie związanej z prawami podstawowymi Rzecznik Praw Obywatelskich stwierdziła, że **Komisja nie przekroczyła swoich uprawnień, organizując wystawę, na której przedstawiono fotografie par tej samej płci**. Impreza zatytułowana „*Different families – same love*” („Różne rodziny – ta sama miłość”) odbyła się w siedzibie Komisji pod patronatem wiceprzewodniczącej Komisji Viviane Reding, komisarz ds. spraw sprawiedliwości. Wystawa była wezwaniem do prawnego uznania małżeństw osób tej samej płci, a także do zapewnienia parom lesbijek

dostępu do sztucznego zapłodnienia. Wystawę zorganizowała europejska filia [International Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex Association](#) (Międzynarodowe Stowarzyszenie Lesbijek i Gejów, ILGA).

Skargę do Rzecznik złożył obywatel, który twierdził, że Komisja przekroczyła swoje uprawnienia, organizując wystawę i obejmując ją swoim patronatem, ponieważ UE nie posiada kompetencji w zakresie małżeństwa, rodziny i zapłodnienia wspomaganego medycznie. Skarżący twierdził również, że Komisja dyskryminuje tych obywateli UE, którzy nie podzielają przekonań reprezentowanych przez autorów wystawy.

Rzecznik Praw Obywatelskich zgodziła się z wyjaśnieniem Komisji, która wskazała na swój, wynikający z przepisów prawa, obowiązek zwalczania dyskryminacji, w tym dyskryminacji ze względu na orientację seksualną, co daje jej prawo do organizowania wystaw promujących niedyskryminację. Rzecznik zamknęła sprawę, zalecając Komisji wprowadzenie przy okazji przyszłych wystaw zastrzeżenia prawnego, co pozwoli uniknąć wrażenia, że Komisja popiera wszystkie poglądy reprezentowane przez autorów prezentowanych wystaw.

W kolejnej istotnej sprawie były pracownik [Agencji Praw Podstawowych UE](#) (FRA) zgłosił [Europejskiemu Urzędowi ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych](#) (OLAF) wystąpienie nieprawidłowości w Agencji. OLAF wszczął dochodzenie, ale potem zamknął sprawę i odmówił informatorowi podania powodów swojej decyzji.

OLAF argumentował, że nie ma obowiązku uzasadnienia swojej decyzji i że musi chronić poufność dochodzeń oraz niezależność instytucji. [Rzecznik Praw Obywatelskich odrzuciła argumenty OLAF-u](#) i podkreśliła, że wszystkie instytucje unijne są zobowiązane do informowania obywateli o swoich decyzjach – i że nie oznacza to ujawniania poufnych informacji.

6.6 Kultura świadczenia usług

Jednym z priorytetów Europejskiej Rzecznik Praw Obywatelskich jest promowanie kultury świadczenia usług w administracji UE. W 2013 r. Rzecznik opublikowała nową wersję [Europejskiego kodeksu dobrej praktyki administracyjnej](#). Spotkała się również z urzędnikami reprezentującymi różne instytucje i agencje UE na wszystkich szczeblach, aby uwrażliwić ich na potrzebę przestrzegania zasad kultury świadczenia usług na rzecz obywateli.

Zgłoszona Europejskiemu Rzecznikowi Praw Obywatelskich w 2013 r. sprawa hiszpańskich klubów piłki nożnej. <http://europa.eu/!fN78Tu>

Nadmierne opóźnienia są stałym problemem administracji UE. Rzecznik zajęła się ważną sprawą dotyczącą ponad czteroletniej beczynności [Komisji](#) wobec skargi dotyczącej pomocy państwowej dla czterech hiszpańskich klubów piłkarskich. Inwestorzy z europejskich klubów piłkarskich złożyli do Komisji skargę na to, że Hiszpania dopuściła się naruszenia unijnych zasad pomocy państwowej, udzielając nieuczciwych korzyści podatkowych czterem hiszpańskim klubom. Mimo że od momentu złożenia skargi minęły ponad cztery lata, żadnej decyzji nie podjęto. Skarżący twierdził, że beczynność Komisji w tym przypadku może być związana z faktem, iż komisarz odpowiedzialny za tę sprawę jest kibicem jednej z drużyn piłkarskich, do których odnosiła się skarga, a jako minister w rządzie hiszpańskim, decydował o korzyściach podatkowych w okresie, w którym przyznano je klubom piłkarskim.

Po tym jak Rzecznik Praw Obywatelskich zwróciła się do Komisji z prośbą o udzielenie odpowiedzi na złożoną skargę, [Komisja rozpoczęła dochodzenie w sprawie finansowania klubów piłkarskich, których dotyczyła skarga](#). Rzecznik pochwaliła podjęcie tego kroku, podkreślając, jak ważne jest, by społeczeństwo europejskie miało dowód na to, że Komisja niezwłocznie podejmuje działania w przypadku pojawienia się obaw o naruszenie przepisów dotyczących pomocy państwowej, ponieważ pozwala to rozwiązać wszelkie podejrzenia o konflikt interesów.

Do Rzecznik wpłynęły również skargi od obywateli dotyczące błędów proceduralnych instytucji, braku odpowiedzi na korespondencję i udzielania błędnych informacji. Dzięki interwencji Rzecznik instytucjom, wobec których składano skargi, udało się rozwiązać wiele sporów i udoskonalić swoje procedury funkcjonowania.

Jedna ze spraw dotyczyła uczestniczki konkursu dla zewnętrznych tłumaczy konferencyjnych organizowanego przez Komisję. Została ona zaproszona do udziału w teście, ale w dniu, w którym miał on być przeprowadzony, powiedziano jej, że nie może do niego przystąpić, ponieważ nie spełnia jednego z kryteriów niezbędnych do zostania zakwalifikowaną do konkursu. Kandydatka złożyła skargę do Rzecznik Praw Obywatelskich, ponieważ Komisja nie powiadomiła jej o niespełnieniu kryteriów odpowiednio wcześniej. [Komisja przyjęła zalecenie Rzecznik Praw Obywatelskich](#) i wypłaciła skarżącej odszkodowanie w wysokości 300 EUR.

Kolejna sprawa dotyczyła turysty, którego lot był opóźniony o 23 godziny i który zwrócił się w związku z tym o pomoc do przewoźnika, krajowego organu egzekwowania prawa i Komisji, a następnie do Rzecznik, wskazując na to, że [formularz skargi UE](#) był niedokładny. Uważał, że Komisja powinna dokonać przeglądu procedury skarg lub informacji zawartych w formularzu. [Komisja zastosowała się](#) do sugestii i podziękowała Rzecznik Praw Obywatelskich za zwrócenie uwagi na tę kwestię.

7 • Sposób rozpatrywania spraw

Praca Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich.
<http://europa.eu/!CH86qD>

Zarówno [Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej](#) (TFUE), jak i [Karta praw podstawowych UE](#) gwarantują obywatelom prawo do złożenia skargi do Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich. TFUE upoważnia Rzecznika Praw Obywatelskich do przyjmowania skarg od każdego obywatela Unii Europejskiej lub od każdej osoby fizycznej bądź prawnej, której miejsce zamieszkania lub statutowa siedziba znajduje się w państwie członkowskim UE.

Rzecznik dąży do zapewnienia, aby skargi, których złożenie nie pociąga za sobą żadnych opłat, były rozpatrywane w sposób uczciwy, przejrzysty i w miarę możliwości nieskomplikowany. Skarżący może skontaktować się z Rzecznikiem na różne sposoby, w tym za pośrednictwem bezpiecznego formularza skargi zamieszczonego na stronie internetowej Rzecznika. Mając świadomość, że złożenie skargi stwarza dla wielu osób sytuację dyskomfortową, Rzecznik stara się odpowiedzieć skarżącemu w ciągu czterech tygodni, określając w swojej odpowiedzi sposób, w jaki skarga zostanie rozpatrzona.

Rzecznik bada każdą skargę indywidualnie. Zasada ta obejmuje również skargi, które Rzecznik musi odrzucić, ponieważ ich zakres wykracza poza jej mandat. W takich przypadkach skarżący otrzymuje odpowiedź zawierającą zazwyczaj informację o innych organach, które mogą udzielić mu pomocy w konkretnej sprawie. Rzecznik może również zdecydować o przekazaniu skargi innemu podmiotowi.

Skargi objęte mandatem Rzecznika Praw Obywatelskich są w pierwszej kolejności rozpatrywane przez wyspecjalizowany personel prawny. Każdy skarżący zostaje przypisany konkretnej osobie, która staje się osobą do kontaktu w danej sprawie.

Ilekrót Rzecznik dochodzi do wniosku, że skarga nie spełnia kryteriów dopuszczalności (lub że istnieją niewystarczające podstawy do rozpatrzenia skargi, która w innych okolicznościach byłaby dopuszczalna), wyjaśnia swoją decyzję i udziela skarżącemu odpowiedniej porady, jeżeli jest to możliwe i właściwe.

Jeśli Rzecznik uzna, że należy wszcząć dochodzenie, uważnie bada złożoną skargę w celu ustalenia, czy może ona zostać rozpatrzona w drodze procedury uproszczonej.

Procedury uproszczone są zazwyczaj szybsze i mniej formalne niż pełne dochodzenia. Obejmują kontakty telefoniczne i działania wyjaśniające, które pozwalają skarżącemu na odniesienie się do wstępnego stanowiska Rzecznika, jeżeli stwierdzi ona, że nie istnieją ważne powody uzasadniające rozpoczęcie szerszych konsultacji. Rzecznik może również podjąć decyzję o wszczęciu dochodzenia służącego pobieżnej kontroli akt oraz wydać wnioski na temat danej sprawy.

Przeprowadzenie pełnego dochodzenia jest konieczne w przypadkach, gdy skarga nie jest pilna, charakteryzuje się dużą złożonością lub wymaga zaangażowania wielu specjalistycznych działów instytucji, której dotyczy.

Jeżeli ustalenia są na korzyść skarżącego, Rzecznik Praw Obywatelskich dysponuje kilkoma możliwościami działania. Może zaproponować rozwiązanie polubowne, które zadowoli skarżącego, lub wydać zalecenie wstępne, w którym zwraca się do instytucji z prośbą o skorygowanie niewłaściwego administrowania.

Jeśli nie jest możliwe wypracowanie rozwiązania, Rzecznik może wystosować uwagi krytyczne. Jeśli jednak dana instytucja podejmuje z własnej inicjatywy decyzję w odniesieniu do złożonej skargi, zanim Rzecznik ustali cokolwiek w tej sprawie, Rzecznik rezygnuje z wystosowania krytyki wobec tej instytucji poprzez formalne stwierdzenie niewłaściwego administrowania, uznając krytykę za niepotrzebną.

Rzecznik ma również prawo wszczynać dochodzenia z własnej inicjatywy. Korzystając z tego uprawnienia, Rzecznik może zbadać ewentualny przypadek niewłaściwego

administrowania, który wskaże osoba niemająca prawa do złożenia skargi. Ponadto Rzecznik może korzystać z tego uprawnienia w celu rozwiązywania problemów, które noszą znamiona problemów systemowych w instytucjach UE.

Każdego roku Europejski Rzecznik Praw Obywatelskich otrzymuje tysiące skarg od obywateli, organizacji pozarządowych, firm i innych organizacji. Personel Rzecznika Praw Obywatelskich stara się, by każda skarga była rozpatrywana szybko, rzetelnie i sprawnie. Oto jak jest rozpatrywanych 100 przykładowych skarg:

Rozpatrywanie 100 skarg do Europejskiej Rzecznik Praw Obywatelskich

8 • Przestrzeganie propozycji Rzecznika Praw Obywatelskich

Rzecznik Praw Obywatelskich publikuje każdego roku sprawozdanie zawierające wyczerpujący opis tego, jak instytucje UE, w stosunku do których złożono skargi, odpowiedziały na uwagi i propozycje Rzecznika Praw Obywatelskich wystosowane w danym roku. Te uwagi i propozycje stanowią instrumenty mające na celu usprawnienie dobrego administrowania. Są to propozycje polubownego załatwienia sprawy, projekty zaleceń, dodatkowe uwagi, uwagi krytyczne i sugestie.

Zgodność z propozycjami Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich w 2012 r.

Sprawozdanie dotyczące 2012 r. i zatytułowane *Eliminowanie nieprawidłowości: reakcje instytucji UE na propozycje Rzecznika w 2012 r.* dowodzi, że instytucje zastosowały się do propozycji Rzecznika Praw Obywatelskich w 80 % przypadków, a niektóre nawet w 100 %. Komisja, wobec której Rzecznik Praw Obywatelskich prowadzi największą liczbę dochodzeń, osiągnęła wynik 84 % w zakresie zgodności jej działań z propozycjami Rzecznika.

PRZEGLĄD: W sprawach zamkniętych w 2012 r. instytucje UE udzieliły 118 pozytywnych odpowiedzi na 148 wniosków przedstawionych przez Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich.

W przypadku niektórych instytucji wskaźnik ten wyniósł 100 %. Zwłaszcza Europejski Bank Centralny, Europejska Agencja Leków oraz Europejskie Centrum ds. Zapobiegania i Kontroli Chorób współpracowały z rzecznikiem w szczególnie konstruktywny sposób w 2012 r.

Na specjalne wyróżnienie za widoczne wysiłki poczynione w celu usprawnienia procedur z korzyścią dla obywateli zasługuje też Europejski Urząd ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych #OLAF.

#EU #Administration

Europejski Bank Centralny (EBC), Europejska Agencja Leków (EMA) i Europejskie Centrum ds. Zapobiegania i Kontroli Chorób (ECDC) współpracowały z Rzecznikiem Praw Obywatelskich w szczególnie konstruktywny sposób. Europejski Urząd ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych (OLAF) poczynił znaczne starania służące zmianie stosowanych procedur z korzyścią dla obywateli.

Raport za rok 2013 zostanie opublikowany jesienią 2014 r.

9 • Relacje z instytucjami UE

Europejska Rzecznik Praw Obywatelskich regularnie spotyka się z członkami i urzędnikami instytucji UE w celu omówienia sposobów podniesienia jakości pracy administracji, podkreślenia wagi właściwego rozpatrywania skarg oraz zapewnienia odpowiednich działań następczych w związku z uwagami, zaleceniami i sprawozdaniami Rzecznik.

Spotkania, jakie Emily O'Reilly odbyła od momentu objęcia stanowiska Rzecznika w 2013 r., stały się dla niej okazją do przedstawienia swojej wizji i priorytetów przyszłych działań. Jednym z nich jest zwrócenie uwagi na problemy obywateli i pomoc w zmniejszeniu dystansu oddzielającego ich od instytucji. Rzecznik wyjaśniła, że będzie dążyć do realizacji tych celów przez zwiększanie widoczności pracy swojego urzędu oraz zmiany wewnętrznych struktur i procesów rozpatrywania skarg, co ma służyć zwiększeniu wydajności pracy z korzyścią dla społeczeństwa. Rzecznik wezwała także instytucje do przestrzegania najlepszych standardów w zakresie wydajności, przejrzystości, etycznego zachowania i odpowiedzialności, co ma pozwolić im zdobyć zaufanie obywateli. Rzecznik zobowiązała się do ścisłej współpracy z instytucjami.

9.1 Parlament Europejski

Spotkanie Emily O'Reilly z Martinem Schulzem w październiku 2013 r.

Po objęciu urzędu Rzecznika Emily O'Reilly spotkała się z Martinem Schulzem, przewodniczącym [Parlamentu Europejskiego](#), i Klausem Welle, sekretarzem generalnym. Ponadto Rzecznik przedstawiła Komitetowi ds. Petycji Parlamentu Europejskiego specjalne sprawozdanie na temat odmowy ustanowienia mechanizmu składania skarg przez [Europejską Agencję Zarządzania Współpracą Operacyjną na Zewnętrznych Granicach Państw Członkowskich Unii Europejskiej](#) (Frontex). Ogłosiwszy swój „zamiar współpracy z Parlamentem Europejskim i utrzymywania kontaktów z Komisją i innymi instytucjami UE w imię obrony praw i interesów obywateli”, Rzecznik odbyła również indywidualne spotkania z eurodeputowanymi i z personelem Parlamentu.

Przewodniczący Parlamentu Europejskiego Martin Schulz Cieszę się na spotkanie z Europejską Rzecznik Praw Obywatelskich Emily O'Reilly w Strasburgu.

9.2 Komisja Europejska

Spotkanie Emily O'Reilly i José Manuel Barroso w październiku 2013 r.

Biorąc pod uwagę, że najwięcej dochodzeń, jakie Rzecznik Praw Obywatelskich przeprowadza każdego roku, dotyczy **Komisji**, pracownicy biura Rzecznik starają się systematycznie współpracować z członkami i urzędnikami Komisji.

Po objęciu funkcji Rzecznika Emily O'Reilly spotkała się z José Manuel Barroso, przewodniczącym Komisji Europejskiej, Maroš Šefčovičem, wiceprzewodniczącym Komisji Europejskiej odpowiedzialnym za stosunki międzyinstytucjonalne i administrację, Catherine Day, sekretarz generalną, Giovannim Kesslerem, dyrektorem generalnym **Urzędu ds. Zwalczenia Nadużyć Finansowych**, Rytisem Martikonisem, dyrektorem generalnym ds. tłumaczeń, i Jonathanem Faullem, dyrektorem generalnym ds. rynku wewnętrznego i usług.

9.3 Agencje UE

W ciągu ostatnich 15 lat w całej Europie powstały liczne **agencje unijne**. Kierując się przysługującym jej prawem do prowadzenia dochodzeń z własnej inicjatywy, Rzecznik ustaliła program wizyt w tych agencjach. Program umożliwi Rzecznik Praw Obywatelskich dotarcie do różnych agencji i podkreślenie znaczenia dobrego zarządzania, skutecznego rozpatrywania skarg i kultury świadczenia usług. Wizyty te to również doskonała okazja, by zdobywać informacje na temat dobrych praktyk i rozpowszechniać je.

Podczas pobytu w Wilnie, gdzie Rzecznik przemawiała na uroczystości zamknięcia Europejskiego Roku Obywateli 2013, Emily O'Reilly spotkała się z Virginiją Langbakk, dyrektorką **Europejskiego Instytutu ds. Równości Kobiet i Mężczyzn (EIGE)**, i z personelem Instytutu.

Dodatkowe informacje na temat wizyt Rzecznika zawiera artykuł zatytułowany *Wizyty Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich w agencjach UE – identyfikacja i rozpowszechnianie najlepszych praktyk* opublikowany w [listopadowym numerze](#) biuletynu Europejskiej Sieci Rzeczników Praw Obywatelskich, w 2013.

9.4 Konwencja Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych

Oprócz działań w obrębie Unii Europejskiej Rzecznik Praw Obywatelskich współpracuje także z innymi organizacjami międzynarodowymi, takimi jak [Organizacja Narodów Zjednoczonych](#), w szczególności w zakresie praw człowieka. W kontekście działań Unii Europejskiej w ramach [Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych](#) (UNCRPD) Rzecznik chroni, wspiera i monitoruje wdrażanie przepisów Konwencji na poziomie instytucji UE. Rzecznik pełni tę rolę, działając równolegle z [Parlamentem Europejskim](#), [Komisją](#) i [Agencją Praw Podstawowych UE](#) (FRA) oraz [Europejskim Forum Osób Niepełnosprawnych](#) (EDF). W Unii Europejskiej Konwencja weszła w życie w styczniu 2011 r.

W 2013 r. Rzecznik przeprowadziła konsultacje z innymi podmiotami w celu opracowania wieloletniego programu prac w związku ze szczególną rolą Rzecznika. Rzecznik konsultowała się również z [Europejską Siecią Rzeczników Praw Obywatelskich](#), [Europejską Grupą Narodowych Instytucji ds. Ochrony Praw Człowieka](#) (NHRI) oraz [Europejską Siecią Organów ds. Równości](#) (Equinet). Wśród kwestii, które wchodzi w zakres kompetencji Rzecznika Praw Obywatelskich, jest dotyczący instytucji UE wymóg, by: uczyniły swoje usługi dostępnymi dla osób niepełnosprawnych; osoby niepełnosprawne

miały dostęp do informacji pochodzących z instytucji oraz do środków komunikacji z tymi instytucjami; środowisko pracy w instytucjach UE było otwarte, sprzyjające włączeniu społecznemu i dostępne dla osób niepełnosprawnych; oraz aby osoby niepełnosprawne mogły efektywnie i w pełni uczestniczyć w życiu publicznym i politycznym.

W 2013 r. Rzecznik Praw Obywatelskich wszczęła dochodzenie w sprawie zmiany przez Parlament decyzji o odstępstwie od obowiązkowej mobilności pracowników w związku z wyjątkową sytuacją rodzinną jednej z pracownic Parlamentu. Rzecznik prowadziła również dochodzenie w sprawie zarzutów, że narzędzie [Europass CV](#), wprowadzone przez [Europejskie Centrum Rozwoju Kształcenia Zawodowego](#) (Cedefop), jest niedostępne dla osób z wadami wzroku. W tych sprawach, pozostających w toku, Rzecznik Praw Obywatelskich zwróciła uwagę zainteresowanych instytucji na działania Komitetu do spraw Praw Osób Niepełnosprawnych.

W odpowiedzi na zaproszenie Rzecznik do wyrażania zainteresowania przez urzędników z państw członkowskich Unii Europejskiej pracą w jej biurze, opublikowane w 2013 r., oddelegowany ekspert krajowy do spraw niepełnosprawności dołączył do zespołu Rzecznika na początku 2014 r. Ekspert pomoże Rzecznikowi w określeniu jej programu prac dotyczących niepełnosprawności, a także w opracowaniu skuteczniejszych sposobów docierania do obywateli i pracowników UE z informacjami o ich prawach i obowiązkach wynikających z KPON.

Od 2013 r. wszystkie publikacje Rzecznika są na życzenie dostępne w wersji z dużą czcionką i w wersji audio. W ciągu ostatniego roku Rzecznik Praw Obywatelskich podjęła starania w celu opracowania publicznego rejestru dokumentów, by zapewnić dostęp do nich osobom z wadami wzroku.

10 • Sieć rzeczników praw obywatelskich

Skargi przekazane innym instytucjom i organom; skarżący, którym Europejska Rzecznik Praw Obywatelskich poleciła kontakt z innymi instytucjami i organami w 2013 r.

Członek Europejskiej Sieci rzeczników praw obywatelskich w tym:

krajowy lub regionalny rzecznik praw obywatelskich lub podobny organ

Komisja Parlamentu Europejskiego ds. Petycji

Komisja Europejska

Inne instytucje i organy

Uwaga: W niektórych sprawach Rzecznik Praw Obywatelskich udzieliła skarżącemu więcej niż jednej porady więcej niż jeden rodzaju, w związku z czym suma podanych powyżej danych procentowych wynosi ponad 100 %.

Europejska Rzecznik Praw Obywatelskich ściśle współpracuje z różnymi sieciami, dzięki czemu skargi zgłaszane przez obywateli i dotyczące przepisów prawa UE mają być rozpatrywane szybko i skutecznie.

Wielu skarżących zwraca się do Rzecznik Praw Obywatelskich, z problemami związanymi z administracją krajową, regionalną i lokalną. Mandat Rzecznik nie obejmuje rozpatrywania tego rodzaju skarg, które często dotyczą domniemanego naruszenia prawa wspólnotowego przez państwa członkowskie. Z takimi sprawami najlepiej zwrócić się do krajowych lub regionalnych rzeczników praw obywatelskich działających w ramach Europejskiej Sieci Rzeczników. Komisja ds. Petycji Parlamentu Europejskiego również jest pełnoprawnym członkiem Sieci. Jednym z celów tej ostatniej jest ułatwienie szybkiego przekazywania skarg do właściwego podmiotu: krajowego lub regionalnego rzecznika praw obywatelskich, podobnego organu lub Komisji ds. Petycji Parlamentu Europejskiego.

Złożyć skargę

Szukam informacji

Interaktywny przewodnik Europejskiej Rzecznik Praw Obywatelskich pomaga 20 000 obywateli rocznie skontaktować się z odpowiednim organem, będącym w stanie rozwiązać ich problem.

Sieć obejmuje obecnie 94 biura zlokalizowane w 35 państwach europejskich. Obejmuje ona krajowych i regionalnych rzeczników praw obywatelskich oraz podobne organy państw członkowskich UE, państwa kandydujące do członkostwa w Unii Europejskiej i inne kraje należące do Europejskiego Obszaru Gospodarczego i/lub do strefy Schengen, a także Europejską Rzecznik Praw Obywatelskich i Komisję ds. Petycji Parlamentu Europejskiego.

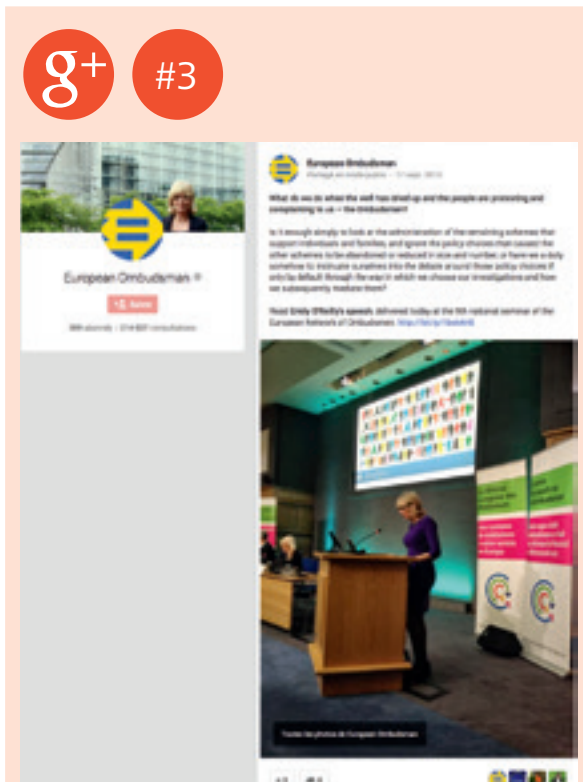
Sieć stanowi przydatny mechanizm wymiany informacji na temat przepisów prawa UE i najlepszych praktyk za pośrednictwem seminariów, ukazującego się dwukrotnie w ciągu roku biuletynu, dyskusji prowadzonych drogą elektroniczną i Ekstranetu umożliwiającego wymianę dokumentów.

Wśród zagadnień omawianych w 2013 r. znalazły się: rola Europejskiej Rzecznik Praw Obywatelskich w ramach Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych (UNCRPD), dochodzenia podejmowane przez rzeczników z własnej inicjatywy, integracja z mediami społecznościowymi w strategiach komunikacyjnych urzędów rzecznika praw obywatelskich, sprawowanie funkcji krajowych mechanizmów prewencji

i innowacji w ramach działalności urzędów rzecznika praw obywatelskich.

W 2013 r. Europejska Rzecznik Praw Obywatelskich i **Rzecznik Praw Obywatelskich Irlandii** wspólnie zorganizowali **dziewięć Seminarium Europejskiej Sieci Rzeczników**. Seminarium odbyło się w Dublinie w dniach 15–17 września i omówiono na nim wiele tematów, w tym innowacje w urzędach rzeczników praw obywatelskich, reformy związane z polityką oszczędnościową i zwiększenie roli obywateli w życiu publicznym.

Co należy zrobić, gdy inne środki zostały wyczerpane, a ludzie kierują protesty i skargi do nas – rzeczników praw obywatelskich?

Czy wystarczy po prostu zbadać sposób zarządzania działającymi nadal programami wsparcia dla jednostek i rodzin, ignorując decyzje polityczne, które poskutkowały zakończeniem bądź zredukowaniem skali i liczby pozostałych programów, czy też mamy obowiązek wziąć udział w debacie o tych decyzjach, choćby – z braku lepszych możliwości – przez klucz doboru spraw, którymi się zajmujemy, oraz przez sposób późniejszego ich prowadzenia?

Przeczytaj przemówienie Emily O'Reilly wygłoszone podczas 9. krajowego seminarium europejskiej sieci rzeczników praw obywatelskich: <http://bit.ly/1bok4n8>

W niektórych przypadkach Rzecznik może uznać za stosowne przekazanie skargi do **Komisji Europejskiej, SOLVIT-u** lub **Twojej Europy – Porady**. SOLVIT to sieć utworzona przez Komisję, aby pomóc tym, którzy napotykają trudności, próbując korzystać ze swoich praw na rynku wewnętrznym Unii. Twoja Europa – Porady to inna sieć obejmująca swoim zasięgiem obszar całej UE, utworzona przez Komisję jako organ świadczący usługi doradztwa w zakresie życia, pracy i podróżowania w UE na rzecz obywateli. Przed przekazaniem skargi lub udzieleniem porady skarżącemu pracownicy biura Rzecznik Praw Obywatelskich dokładają wszelkich starań, aby ustalić, który urząd będzie najbardziej właściwy do udzielenia pomocy.

Problemy z UE? Kto może Ci pomóc?

W publikacji wydanej przez biuro Rzecznik Praw Obywatelskich zatytułowanej **Problemy z UE? Kto może Ci pomóc?** zawarto więcej informacji na temat alternatywnych metod dochodzenia roszczeń.

11 • Zasoby

11.1 Budżet

Budżet Rzecznika Praw Obywatelskich stanowi oddzielny rozdział ogólnego budżetu Unii Europejskiej. Dzieli się na trzy tytuły. Tytuł 1 obejmuje płace, dodatki oraz inne koszty związane z personelem. Tytuł 2 dotyczy budynków, umebłowania, wyposażenia i innych wydatków operacyjnych. Tytuł 3 obejmuje wydatki związane z wykonywaniem przez instytucję jej ogólnych zadań. [W 2013 r. suma środków przyznanych wyniosła 9 731 371 EUR.](#)

W celu zapewnienia efektywnego zarządzania zasobami oddanymi do dyspozycji Rzecznika audytor wewnętrzny Robert Galvin przeprowadza regularne kontrole systemu kontroli wewnętrznej i operacji finansowych biura. Podobnie jak inne instytucje UE instytucja Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich jest kontrolowana przez [Trybunał Obrachunkowy.](#)

11.2 Korzystanie z zasobów

Każdego roku Europejski Rzecznik Praw Obywatelskich przyjmuje [roczny plan zarządzania](#), w którym określa konkretne działania, jakie jego biuro musi podjąć w celu urzeczywistnienia priorytetów instytucji. Roczny plan zarządzania na 2013 r. był trzecim, który opierał się na przyjętej przez Rzecznika Praw Obywatelskich strategii na lata 2009–2014 ([Strategii na nową kadencję 2009–2014](#)). Celami przyjętymi na 2013 r., podobnie jak w pozostałych latach objętych strategią, było słuchanie, zapewnianie, przekonywanie, komunikacja i dostosowanie. Roczny plan zarządzania zawiera kluczowe wskaźniki skuteczności działania do pomiaru postępów w realizacji tych celów. Wskaźniki te i odnośne cele są przedmiotem analizy i, jeśli to konieczne, są również corocznie modyfikowane.

Każdego roku Rzecznik przyjmuje też [roczne sprawozdanie z działalności](#). Sprawozdanie to zawiera wyniki działalności w kategoriach realizacji celów określonych w rocznym planie zarządzania, zagrożeń związanych z tymi działaniami, wykorzystania zasobów będących do dyspozycji Rzecznika oraz skuteczności i efektywności wewnętrznego systemu kontroli instytucji.

Poznaj personel Europejskiej Rzecznik Praw Obywatelskich. <http://europa.eu/lhx43QC>

11.3 Zespół Rzecznik Praw Obywatelskich

Instytucja posiada wysoko wykwalifikowany i wielojęzyczny personel. Dzięki temu może rozpatrywać skargi dotyczące niewłaściwego administrowania w 24 językach urzędowych UE i podnosić świadomość społeczną na temat pracy Rzecznik. W 2013 r. urząd Europejskiej Rzecznik Praw Obywatelskich obejmował 67 etatów.

Pełny i regularnie aktualizowany wykaz pracowników oraz szczegółowe informacje na temat struktury urzędu Rzecznika Praw Obywatelskich i zadań każdej sekcji są dostępne na stronie internetowej Rzecznik Praw Obywatelskich (www.ombudsman.europa.eu) w 24 językach urzędowych UE.

Zespół Europejskiej Rzecznik Praw Obywatelskich.

Kontakt z Europejskim Rzecznikiem Praw Obywatelskich

Adres

Europejski Rzecznik Praw Obywatelskich
1 avenue du Président Robert Schuman
CS 30403
F-67001 Strasbourg Cedex

Telefon

+33 (0)3 88 17 23 13

Faks

+33 (0)3 88 17 90 62

E-mail

eo@ombudsman.europa.eu

W internecie

Strona internetowa: www.ombudsman.europa.eu

Twitter: twitter.com/EUombudsman

Google+: plus.google.com/101520878267293271723

LinkedIn: www.linkedin.com/company/272026

YouTube: www.youtube.com/eotubes

Wizyty

Osoby, które pragną osobiście udać się do biura Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich w Brukseli lub Strasburgu, proszone są o wcześniejszy kontakt.

Niniejsze *Sprawozdanie roczne* opublikowano w internecie pod adresem:

www.ombudsman.europa.eu

© Unia Europejska, 2014

Wszystkie fotografie, nagrania wideo i ilustracje © Unia Europejska, chyba że zaznaczono inaczej. Powielanie do celów edukacyjnych i niekomercyjnych jest dozwolone pod warunkiem podania źródła.

Skład i łamanie: Rosendahls A/S, Albertslund, Dania, oraz EntenEller A/S, Valby, Dania.

Wydrukowano czcionkami FrutigerNext i Palatino.

Printed in Belgium

Print ISBN 978-92-9212-589-9 . ISSN 1725-9770 . doi:10.2869/3926 . QK-AA-14-001-PL-C

EPUB ISBN 978-92-9212-613-1 . ISSN 1830-6934 . doi:10.2869/45597 . QK-AA-14-001-PL-E

PDF ISBN 978-92-9212-565-3 . ISSN 1830-6934 . doi:10.2869/34668 . QK-AA-14-001-PL-N

awozdanie roczne • Sprawozdanie roczne • Sprawozdanie roczne • Sprawozdanie roczne

Aby otrzymać wersję niniejszej publikacji napisaną większą czcionką, należy skontaktować się z biurem Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich. Na żądanie udostępniona zostanie również wersja audio.